

Olaylar Yorumlar

karataş işgalinde gelişmeler

- TRT seçim kurulu, Karataş'la ilgili beklenen kararını yine alamadı ve toplantı başka bir tarihe ertelendi.
- TRT Genel Müdürü Şaban Karataş hakkında yasal Genel Müdür olmadığı ve memuriyeti gasp ettiği gerekçesiyle Cum-

huriyet Savcılığına dava açıldı.

- Şaban Karataş aleyhine savcılığa dava açan TRT-2 Bölüm Müdürü Altan Aşar ve arkadaşları görevlerinden alındı.
- TRT Seçim Kurulunun kesin karar vermeden dağılması üzerine Karataş kısımları artırdı.
- Karataş'm görevden alınması için bir kısım TRT personeli Cumhurbaşkanına başvurmak üzere imza topluyor.
- TRT-2'de günde üç kez yayımlanmakta olan Olayların İçinden programı "amaca hizmet etmediği" gerekçesiyle kaldırıldı. Programda çalışanlar dağıtıldı.
- Karataş'm avukatları Danıştayda davalara kabul edilmiyor.
- TRT'de kırım tüm hızı ile sürerken dün üçüncü kez savcılığa başvuran TRT personeli Karataş ile ilgili işlemin çabuklaştırılmasını istedikler.
- İstanbul TV'sinde 14 işçi işten çıkarıldı.
- Yeni Haber-İş: "Karataş bir an önce görevden alınmalıdır".

- Karataş'm güvendiği elemanlar da birbirine düştüler.
- Parlamento Muhabirleri Derneği: "TRT Seçim Kurulu çekilmelidir".
- Karataş: "TRT'de geniş tayinler yapılacak".
- TRT Seçim Kurulu da Şaban Karataş kadar suçludur.
- tç çelişkinin büyüdüğü TRT'de olan bitenler başından saklanmak isteniyor.
- TRT'deki kısımları protesto eden baştemsilci, ölüm orucuna başladı.
- TRT'de ay sonunda 107 işçi işten çıkarılıyor.
- TRT'de çalışanlar Karataş'ın kurumu "kümes gibi" yönettiğini bildirdiler.
- Yargıtay Ceza Kurulu Karataş'ın TRT Genel Müdürü saymayan kararı onayladı.

Mart ayı içinde yasa tanımaz işgalci TRT yönetiminin anti-demokratik uygulamalarını simgeleyen birkaç olayın haber başlıkları böyleydi. Danıştay ve Yargıtay kararlarına karşı gelip ancak orman yasalarını uygulayarak TRT'yi işgal altın-

Oinli ilc HAKAN TAN OLAYI SİİKİİYOK

MC iktidarının üniversiteleri fa'sistleştirme girişimleri Hasan Tan'in rektörlüğe atanmasıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde de yoğunlaştı. MC'nin emellerine hizmet misyonu ile işbaşına gelen Hasan Tan bir yandan okulu fiilen işlemez duruma sokup öğrencileri yurtlardan jandarma zoruyla çıkarırken, öte yandan özellikle idari personel üzerinde geniş tasfiyelere girişti. Bu tasfiyelerin en belirgin ve somut örneği Elektronik Hesap Bilimleri Bölümünde (EHBB) yaşandı.

Rektörlük, EHBB Bilgisayar Merkezinin çalışmalarını ve üniversitenin yürüten araştırma faaliyetlerini durdurmak pahasına, kendi çağdışı görüşlerine uyan yeteneksiz bir kişiyi, böyle bir kadro olmamasına karşın "Bilgisayar Merkezi Yöneticisi" olarak atadı.

EHBB Bilgisayar Merkezi 14'ü teknik dallarda lisans-yüksek lisans öğrenimi görmüş 38 uzman

teknik eleman çalıştıran, ayrıca her dönem 20 dolayında öğrenci asistana görev veren, ülkemizdeki en büyük bilgisayar sisteminin yer aldığı bir merkez. Bu merkezdeki donanım için ODTÜ ayda 32 000 dolar kira ödüyor. Bilimsel araştırma ve mühendislik uygulamaları açısından geniş olanaklarla donatılan merkezde üniversitenin kendi eğitim ve araştırma hizmetlerinden başka, TEK, DPT, MTA, Ankara Nükleer Araştırma Merkezi, Zirai Donatım Kurumu, Türkiye Demir Çelik İşletmele-ri, MKE gibi kurumların ülke açısından son derece değerli bilimsel araştırma, proje ve uygulamaları yürütülüyor. Yurt dışı kuruluşların araştırmalarına da destek veren merkez, günde en az 16 saat çalışıyor. Projelerin zamanında bitirilmesi için merkezdeki tüm teknik elemanların çabası gerekiyor.

Merkez yöneticisi olarak atanan ortaokul düzeyinde eğitim görmüş ve daha önce yeteneksizli-

ği, disiplinsiz davranışları, görevdeki kayıtsızlığı nedenleriyle kendisine rektörlükçe dikkati çekme cezası verilen, ayrıca hakkında disiplin kovuşturması açılan bu kişinin bu görevi yürütemeyeceği açık.

Bölümün bu konudaki bütün uyarıları rektörlükçe cevapsız bırakıldığı gibi, Hasan Tan yönetimi 29 Mart günü merkezde çalışan 26 uzman personelin görevine de son verdi. Böylece Bilgisayar Merkezi çalışamaz duruma getirildi.

Dergimiz baskıya verildiği sırada Hasan Tan'in merkez yöneticisi olarak atadığı masası, Devlet İstatistik Enstitüsünden getirtildiği söylenen 20 kadar komando ile bilgisayarı çalıştırmaya çabalıyordu.

Rektör Hasan Tan, yasa dışı uygulamalarının, kısımların ve baskılarının hesabını, ülkemizin bugün içinde bulunduğu kanlı ortamdan sorumlu olan diğer çağdışı kişilerle birlikte, yasar önünde verecek.

da tutan Karataş ve ekibi TRT'deki tüm ilerici ve nitelikli kesimi silip, özellikle önümüzdeki seçim döneminde radyo ve TV'yi MC'nin borazanı olarak kullanmayı amaçlıyor. 16 Mart günü TRT seçim kurulunun aldığı belirsiz karardan da güç alan MC ve TRT'deki uzantısı Karataş ekibi, TRT'yi sağcılaştırma işlemlerini hızla sürdürüyorlar. TRT Seçim Kurulu ise Danıştay, Yargıtay ve mahkeme kararlarını hiçe sayarak Karataş'la suç ortaklığı yapmayı dahi göze aldı. Şimdi açık bir gerçek olarak orta yerde duran, Karataş'm işgalci niteliğinin aynen sürdüğü ve TRT Seçim Kurulunun evetçi ve çekimsiz oy sahiplerinin de TRT'deki faşist uygulamaların sorumluluğunda kendilerine düşen payı aldıklarıdır.

forum:

DtSK'e bağlı Türkiye Yeni Haber-tş Sendikası, TUM-DER, TMMOB ve TÜTED ile birlikte 26.3.1977 günü "TRT Faşist İşgalden Kurtarılmalıdır" konulu bir forum düzenledi. Forumda Yeni Habertş Sendikası Başkanı Cengiz Acar, TUM-DER Genel Başkanı Erhan Tezgör, TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker, TMMOB'den Önder Küçükkaragöz, CHP Ankara Senatörü Uğur Alacakaptan, Halk-evleri Genel Başkanı Ahmet Yıldız, SDP Genel Başkanı M.Ali Aybar ve Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay konuşular.

Forumda, Türkiye'nin en etkin kitle iletişim aracı olan TRT'nin, faşizme kitle tabanı yaratma amacı doğrultusunda MC tarafından ele geçirilmeye ve yönlendirilmeye çalışıldığı vurgulandı.

Forumu düzenleyen kuruluşların, foruma sundukları ortak metinde, 235/ Temmuz 1976 sayımızda tümüyle yer alan TRT Dosyası hatırlatılarak}

"Bugün artık TRT'de, Anayasa dan gelen direnme hakkının doğduğunu gören baskı altında bir kitle ile faşist-zorba bir yönetim karşı karşıyadır. Bu noktaya gelinmesinde, işgalci Karataş yönetiminin yanı sıra kendisine eşlik eden, hizmet sunan, yardakçılık yapan TRT'de görevli birçok organ ve kişinin de büyük sorumlulukları vardır.

- Yasa dışı bir işgalciyi başkan olarak tanımakla, faşistleştirme hareketini gerçekleştirmek için 1500 dolayında yeni kadro çıkarmakla, Karataş'm her girişimini onaylamak ve gerekli denetim görevini yapmamakla TRT Yönetim Kurulu;
- Yetki alanlarına giren konulardaki yasa dışı uygulamalara karşı çıkmayıp, tersine kolaylaştırmakla TRT Genel Müdür Yardımcıları;
- Kurum içindeki kısımlara ve atamalara Karataş yönetimi doğrultusunda kılıflar uydurmakla TRT Personel Dairesi;
- İşgalci yönetimin emirlerine boyun eğerek, kısımlara gerekçe hazırlayan Teftiş Kurulu;
- Yasa dışı işlemlere, yüksek yargı organlarının kararlarını ve hukuk ilkelerini çiğneyerek destek olan Hukuk Müşavirliği;
- Sindirme aracı olarak görev yapan Disiplin Kurulu;
- Faşist yayın uygulamalarına olanak sağlayan gayretkeş Denetçiler ve yasa dışı işgalci yönetimin işlemlerine gözü kapalı yardakçılık eden tüm yönetici ve görevlilerin bu sorumlulukta payları bulunmaktadır.

Kuşkusuz, işgalci Karataş ve onun savunucularına en büyük desteği TRT Seçim Kurulu sağlamıştır. Yüksek yargı organlarının açık kararlarına ve bugüne kadar mikrofon ve ekranlarda sürdürülen MC yanlısı yayınlara karşın, incelemelerini 8 ay gibi bir süre ile sürüncemede bırakan TRT Seçim Kurulu, bu süre içinde Karataş'in yasa dışı uygulamalarını sürdürmesine olanak sağlamıştır. TRT Seçim Kurulu, 16 Mart günü aldığı "kararsızlık" kararı ile de işgalci Karataş'a, TRT'yi faşistleştirerek ele geçirme yolunda güç vermiştir. Nitekim Şaban Karataş, 16 Mart sabahı yayınlanan demecinde "bir karar alınmadı, yoksa ben bilirdim, bu kurulda 4 tane üniversite rektörü var, biz de üniversitedeniz, bizim de hatırımız var, bize söylerler" diyerek yakınlığını belirttiği TRT Seçim Kurulunun "kararsız-

lık" kararından sonra kıyım girişimlerini doruğuna çıkarmıştır.

İşte son örnekler:

- DISK'e bağlı Yeni Haber-İş Sendikasında örgütlü 107 işçinin işlerine toplu sözleşme açık hükümlerine, İş Kanununa rağmen son verildi.
- Halkın sorunlarını görevleri gereği ekrana getiren ve Karataş'in, halkın televizyon aracılığı ile aldatılması çabalarına katılmayan televizyon yapım kesimi yönetici ve programcıları görev gerekleri, yönetmelik ve yasalar çiğnenerek görevlerinden uzaklaştırıldı ve uzaklaştırılmaktadır.
- Bu arada, TRT'de yeni bir sınav açıldı. 23 Mart günü başlayan ve hâlâ sürdürülmekte olan bu sınav, Karataş'in emri ile "sözlü" olarak yapılmaktadır. TRT'ye faşist miltanların doldurulmasında kolaylık sağlamak amacı ile sözlü yapılan sınav, yalnızca "Resmî Gazete" aracılığıyla duyurulmuş; ne yazık ki basında ne de televizyon ve radyolarda sınava ilişkin bir duyuru yapılmamıştır. Sınavı yürütmekte olan kurul da tümüyle ve yalnızca Karataş yandaşlarından oluşmaktadır.
- TRT ekranlarını ve mikrofonlarını faşizmin borazanı haline getirme çabalarına katılmayan Haber Merkezi elemanlarının birçoğu görevlerinden alındı, bir kısmı da etkisiz hale getirildi. Bugün Haber Merkezi, yapılan görev için yetersiz, tek özelliği MC yandaşlığı olan bir kadronun elindedir. Şurası unutulmamalıdır ki, zamanında yada erken bir seçime girdiğinde, yasalara göre tarafsız olması gereken kurum ve kurumun seçimleri açısından en etkili ünitesi Haber Merkezi, yukarıda sözü edilen MC yandaşı kadronun yönetimi ve denetimi altında olacaktır. Böylece Karataş, seçim öncesi kamuoyunun MC'den yana oluşmasını sağlayarak kendisini bu göreve getiren ve yargı kararlarını çiğneyerek tutmakta direnen MC'ye minnet borcunu ödemiş olacaktır."

denildi.

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ TASARISI ÇALIŞANLAR LEHİNE YENİDEN DÜZENLENİP YASALASTIRILMALIDIR

En az geçim indiriminin yükseltilmesine ilişkin tasarı yeniden gündeme geldi. Çeşitli siyasi partilere mensup temsilcilerin en az geçim indiriminin yükseltilmesi konusunda rakam yarışına girdikleri biliniyor. Hiçbiri gerçekçi ve ücretliler yararına olmayan bu rakam önerileri, memurların olduğu kadar işçilerin de gözünü boyamayı amaçlıyor. Demokratik kitle örgütlerinin ve işçi sendikalarının konuya daha dikkatle eğilip, en az geçim indirimi konusunun öz ve amacından saptırılmasını engellemeleri önemli bir görevdir. Bilindiği gibi ülkemizde, diğer batı ülkelerine kıyasla vergi gelirlerinin GSMH içindeki payı oldukça düşüktür. Bunun nedeni de işçi ve memur gibi sabit ücretli gelir grupları dışındaki gelir gruplarının etkin bir biçimde vergilendirilemeyişi ve etkin bir biçimde vergi denetiminin sağlanamamasıdır. Yani ülkemizde vergi kaçırma alabildiğine yaygındır. Vergi yasaları, vergi kaçakçılığını özendiren yetersizliklerle ve boşluklarla bezenmiştir. Son rakamlara bakılırsa, sabit gelirlilerin gelir vergisi içindeki payı % 69'dur.

Buna karşılık ulusal gelirden % 68 pay alan sanayiciler, tüccarlar, çiftçiler ve diğerleri gelir vergisinin % 31'ini ödemektedirler. Konuya kısaca böyle bakıldığında ivedi görev, ücretlilerin vergi yükünün azaltılmasıdır. Bu gereğe kamuoyunun baskısıyla boyun eğen MC'nin TBMM'ne sunduğu tasarı ise çalışanlar aleyhine hükümler taşımaktadır. Tasarıyla halen yürürlükte bulunan en az geçim indirimi hadleri 2 misli, özel indirim hadleri 1 misli artırılmaktadır. Geçici maddelerde yer alan hükümlerle bu artışa kademeli olarak 1980 yılında ulaşılması öngörülmektedir. Bu

tasarıyla getirilen en az geçim indirim haddi ücretlilere fazla kazanç getirmemekte, ücretlerde gülünç artışlar sağlamaktadır. Buna karşılık ücretliler dışındaki gelir grupları bu uygulamadan daha fazla yararlanmakta ve vergi adaletsizliği azaltacağı yerde pekişmektedir. Yalnızca sabit gelirliler memur ve işçilerin yararlanacağı özel indirimin ise tasarıda olduğu gibi belirli bir rakama çıkarılması yerine asgari ücrete bağlı olarak belirlenmesi çalışanlar lehine bir uygulama olacaktır. Bu tür bir uygulama ekonomik ve demokratik mücadelede memurlar ve işçiler arasındaki dayanışmayı güçlendirecektir. MC'nin tasarısında yer alan ve çalışanların aleyhine bir durum yaratan diğer bir konu da vergi iadesinin kaldırılması istenmesidir. MC bu tasarıyla da ne kadar gayret ederse etsin sermayeden yana bir iktidar olduğunu gizleyememektedir. Demokratik kitle örgütleri dar gelirliler işçi ve memur kitlelerinin lehine olmaktan uzak böyle bir tasarinın yasalaştırılmasına karşı durmalı, tasarinın tüm çalışanların çıkarları doğrultusunda demokratik bir öze kavuşturulup yeniden düzenlenerek TBMM'de ele alınmasını sağlamalıdır. TÖM-DER Genel Sekreteri Mithat Görkem'in bu konuyu ayrıntılarıyla inceleyen "Çalışanların Vergilendirilmesi ve Uygulamadaki Aksaklıklar" adlı bir yazısını aşağıda sunuyoruz:

ÇALIŞANLARIN VERGİLENDİRİLMESİ ve UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLAR

Son günlerde işçi ve memurların ödedikleri vergilerin çokluğu tartışılıyor. 193 sayılı Gelir

Vergisi Kanununun 13.maddesinde yapılan son değişiklikle çiftçilerin yıllık kazançlarının 90 bin lirası vergi dışı bırakıldı. Çalışanların gelirlerinin üçte birini vergi olarak verdiği günümüzde toprak sahiplerine verilen bu bahşiş neden? Anayasanın 61.maddesine göre herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi, resim, harçlar ve benzeri mali yükümlülükler ancak yasalarla konur. 193 sayılı yasa bu amaçla çıkartılmıştır. Konusu gerçek kişilerin gelirleri. Yasa 1.maddesinde bir gerçek kişinin, bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarını gelir olarak tanımlamış, 2.maddesinde ise gelir sayılan kazanç ve iratları saymıştır. Bunlar;

- Ticari kazançlar,
- Zirai kazançlar,
- Serbest meslek kazançları,
- Gayri menkul sermaye iratları,
- Menkul sermaye iratları,
- Sair kazançlar ve iratlar,
- Ücretlerdir.

EN ÇOK VERGİYİ İŞÇİ ve MEMURLAR ÖDÜYÜR

Bu yedi kazanç türünden alınan vergiler devlet bütçesinin vergi gelirlerinin 1970-1974 yıllarında ortalama % 78,92'sini meydana getirmektedir. Gene aynı dönemin kesin hesap yasalarına göre vergi gelirlerinin genel bütçe gelirleri içindeki payı ise ortalama % 23,96 olmaktadır. Gelir vergisi içindeki en önemli payı ise ücretlilerden alınan vergiler oluşturmaktadır. Gelir Vergisi Yasasının 61.maddesine göre "ücret işverene tabi ve muayyen bir işverene bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir." tşte kazançları bu tanıma giren işçi ve memurların ödedikleri vergilerin toplam gelir vergisi içindeki payı % 69'u bulmaktadır. Buna karşılık ulusal gelirin % 68'ini pay olarak alan sanayiciler, tüccarlar, büyük toprak sahipleri ve diğerleri ise gelir vergisinin % 31'ini ödemektedirler. Bu oranın bu denli yüksek olmasının nedeni vergi yasalarının kapitalist toplumlarda ücretlilere

acımasız uygulanışdır. Bugün ülkemizde yürürlükte olan mevzuata göre bekâr bir memur veya işçinin çeşitli gelir grupları itibarıyla ödemek zorunda olduğu vergi miktarı şöyledir:

YILLIK GELİR	VERGİ	CSLİRE ORANI
15 000,00	2 410,00	% 16,0
30 000,00	6 710,00	% 22,3
50 000,00	13 710,00	% 27,4
75 000,00	24 460,00	% 32,6

Bu yukarıda belirttiğimiz açık bir kanıttır. Bunlara % 3 mali denge vergisi ile % 04 damga vergisi dahil değildir.

Devlet Planlama Teşkilatının yapmış olduğu bir araştırma sonucuna göre 1976 bütçe gelirlerinin 29 milyar 760 milyon lirasını işçi ve memurların oluşturduğu ücretlilerden alınan vergiler sağlayacak. Sanayici ve tüccarların oluşturduğu serbest meslek sahiplerinin katkısı ise sadece 13 milyar 400 milyon lira...

VERGİDEN İSTİSNALARDA ADALETSİZLİK

Burjuvazi, yasalarını hazırlarken çalışanların kazançlarından önemlice bir payın kendilerine geri dönmesini sağlamak için akıl almaz hukuk cambazlıklarına girişmiştir. Bunlardan biri Gelir Vergisinden istisna edilen ücretler ile vergilerden muaf ücretlilerin titizlikle sınırlandırılması. Ücretliler dışındaki kazanç sahiplerinin safi kazançlarının saptanmasında özel otoların giderleri, aldığı malzeme-alet-edevat, kitap dergi vs... gibi sayısız giderler vergi matrahından düşülürken, ücretlilerde gerçek ücretin saptanmasında yalnızca ayda 150 liralık özel indirim ve emekli aidatı veya sigorta priminin düşülmesi düşündürücüdür.

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ ve ÖZEL İNDİRİM

Gelir Vergisi Yasasının 31.maddesine göre mükelleflerin günde 5, ayda 150 lirayı aşmayan gelirleri vergi dışı bırakılmaktadır. Mükellef evli ise bu miktara eş için günde 3, ayda 90,

çocukların her biri için de günde 2, ayda 60 lira eklenir.

Gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde özel indirim olarak ayda 150 lira yukarıdaki indirim hadlerine eklenir. Özel indirim yalnızca ücret türü için geçerlidir. Öteki 6 gelir türüne uygulanmaz. Hüküm böyle. Ancak yasanın "Bu gelirler vergiye tabi tutulmaz" demesine aldanamamak gerekli. Çünkü Maliye Bakanlığı Genel Müdürlüğüne yayınlanan 87 seri sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği vergiden indirim yöntemini benimsemiştir.

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ ARTARSA NE OLUR

Şu günlerde meclislerde bulunan bir tasarı ile en az geçim indirimi hadleri 2 misli, özel indirim hadleri ise 1 misli artırılmak istenmektedir. Bu, iddiaların tersine işçi ve memura önemli hiçbir kazanç getirmeyecektir. Tasarıdaki tutar ve ilkelere göre 12 katsayı esas alındığında 7.derecedeki evli 2 çocuklu memurun aylığında yalnızca 112 TL artış olmaktadır. Bu rakamlar ücretliler ile alay etmenin örneğidir. Bu artışlar çalışanları refaha kavuşturmaz. En az geçim indiriminin asgari ücret düzeyine çıkartılması dahi sorunu çözmeyecektir. Yalnızca ücretlilerin yararlanacağı ve halen ayda 150 lira olan özel indirim asgari ücret düzeyine çıkartılmalıdır. Vergiden verginin indirimi yöntemi terk edilmeli, asgari ücret matrahtan indirilmelidir. Böylece katsayı 12 olduğunda 7.derecedeki evli 2 çocuklu memurun aylığında ayda 517 lira net artış olacaktır. Oysa en az geçim indirimi asgari ücret düzeyine (1800 liraya) çıkarılırsa yalnızca 307 liralık bir artış olacaktır. Özel indirimden yalnızca ücretliler yararlandığından hem diğer kazanç türlerinden vergi kaybı olmayacak hem de ücretliler açısından vergi adaletine kıs-men yaklaşılacaktır.

VERGİ İADESİ KALDIRILAMAZ

MC'nin tasarısında yer alan ve çalışanların aleyhine bir durum yaratan diğer bir husus da vergi iadesinin kaldırılmak isten-

mesidir. Buna gösterilen gerekçe gülünç ve gülünç olduğu kadar da yasalara aykırıdır. MC ne kadar gayret ederse etsin sermayeden yana bir iktidar olduğunu gizleyemeyecektir. 193 sayılı gelir vergisi yasasının 87.maddesinin 4.fıkrasına dayanılarak mevsimlik işçiler, takvim yılı içinde işe başlayanlar ve emekliye ayrılanlar fazla kesilen vergilerin iadesi istemiyle beyanname vermektelerdir. Tasarı 87.maddenin anılan 4.fıkrasının kaldırılmasını öngörmektedir. Gerekçe olarak da "Vergi Dairesine büyük külfetler yüklediği" ileri sürülmektedir. Bu hakkın geri alınması halinde zaten adaletsiz olan vergilendirme çalışanların aleyhine aaha da adaletsiz bir görünüm alacaktır. Diğer taraftan bu maddenin 1976 yılında geçerli olması öngörülmektedir. Bu, aleyhe olan kuralların geriye yürümezliği ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır. 1975 yılına ilişkin olarak sadece 1976 yılında 10 bin emekçi bu haktan yararlanmış ve vergi iadesini almıştır. Bu hakkın kaldırılmak istenmesi MC'nin çalışanların düşmanı olduğunu kanıtlamaktadır. Biz TÜM-DER olarak bu girişimlerin karşısında olacak ve emekçilerin ellerindeki olanakları almak isteyenlere karşı verdiğimiz ekonomik ve demokratik mücadeleyi güçlü biçimde sürdüreceğiz.

ÖNERİLER

Yukarıdan beri sıralanan vergi adaletsizliğinin çok sınırlı da olsa bir ölçüde ortadan kaldırılabilmesi özel indirimin asgari ücret düzeyine çıkarılmasını, ayrıcalıkların yeniden düzenlenmesini, ücretliler için dilimleri daraltılmış ayrı bir vergi cetvelinin uygulanmasını, peşin vergilendirme yönteminin vazgeçilmesini ve mali denge vergisinin kaldırılmasını gerektirmektedir. Ancak tüm bunlar ne bir vergi reformu ne de eşitsiz vergilendirmeye getirilebilecek son çözümdür. Daha köklü bir çözüm bugünkü yönetimin sınırlarının dışındadır. Memurların insanca yaşama düzeyine ulaştırılması ise yukarıda sıralanan önerilerin boyutlarını aşmaktadır.

(Mithat Görkem, Vatan, 16.3.1977)

Yasadaki boşluklar memurların zararına işliyor

Yalçın Doğan

"657" Türkiye'de yaklaşık bir milyon kişinin en iyi bildiği rakamdır. "657" Türkiye'de yaklaşık bir milyon kişinin kaderini belirleyen bir rakamdır çünkü. Onların sosyal haklarından ekonomik haklarına, özlük işlemlerinden yetkilerine değin tüm ilkeleri kapsayan yasanın adıdır "657". Yaklaşık bir milyon kişinin içine düştüğü ekonomik bunalım, bunalımlara yeni sorunlar ekleyen maddeler ve bunlardaki boşluklar hep 657'den kaynaklanmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Yasası günümüzde bir milyona yakın memurun tüm haklarını belirleyen bir yasadır. Ancak, yine günümüzde memurların karşı karşıya kaldıkları tüm sorunlar işte bu yasadaki boşluklardır. 657 yıpranmış bir yasadır ve de memurlar aleyhine işleyen önemli boşlukları vardır.

Tamamlanan 1977 bütçe görüşmeleri sırasında memur sorunları yeniden güncel, tartışılan bir konu haline geldi. Katsayı, yan ödeme, en az geçim indirimi gibi kavramlar sık sık kullanılır oldu. Ne var ki, sorunun temelinde 657'nin boşlukları ve yıpranmışlığı bulunmaktadır. Başlıbaşına bu boşluklar ve bütçeye bağlı olarak memur sorunlarının nasıl çözümlenmek istendiğine ilişkin denemeler, memurların gerçek durumlarını bir kez daha ortaya koymaktadır.

SINIFLANDIRMA SİSTEMİ

"657" gerçekte ölü doğmuş bir yasadır. Bir yandan tam olarak yürürlüğe girememiş, bir yandan da üzerinde sayısız değişiklikler yapılmıştır. 657 sayılı yasanın ilk çıktığı biçimiyle getirilenlere yada getirilmek istenenlere bakıp, bunlar bugünkü getirilmiş olanlarla karşılaştırıldığında, yasanın "canlılığı" üzerinde daha kesin bir yargıya varılabilir.

Karşılaştırmada ilk ele alınan konu sınıflandırmadır. Devlet Memurları Yasası, devlet memurluğunu meslek grupları olarak düşünmüştür. Bunun sonucu olarak da, öncelikle kamu hizmetlerini üç ayrı kategoriye ayırmıştır. Görev yasalarıyla yada hizmet yönetmelikleriyle geliştirileceğini belirterek 8 sınıf belirlemiştir. 657 sayılı yasanın 1327 ile değişik 32.maddesinde sınıf şöyle tanımlanmaktadır:

"Sınıf, bu kanuna tabi kurumlarda müşterek genel meslek niteliklerini gerektiren devlet kamu hizmetleriyle bu hizmetler için tesbit edilen kadrolara atanan devlet memurlarının toplamından meydana gelir. Memurların meslek niteliklerine göre gruplandırılmaları Devlet Personel Dairesi tarafından hazırlanacak meslek gruplandırma yönetmeliği ile yapılır."

Sınıflandırmada güdülen bir başka amaç da, yasanın gerekçesine

göre "ekonomik kalkınma çabalarının, halk sağlığının ve güvenliğinin en iyi biçimde korunması ve kültürel alanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmek çabalarının kimi hizmet gruplarına ötekilere oranla öncelik tanınmasını ve bu sınıfların taban ve tavan göstergelerinin yüksek tutulmasını sağlamak" olarak belirtilmiştir.

Ancak, bugünkü sınıflandırma sistemi işlevini tümüyle yitirmiştir. Sınıflandırma meslekleri gruplandırma ile eş anlamlıdır. Anılan gruplandırma yapılmamış, buna bağlı olarak da "kadro yokluğu" sorunu doğmuştur. Kadro yokluğundan dolayı memurlar "derece yükselmesini" gerçekleştiremez olmuşlardır. Hakettikleri halde, bu yasal haklarından yoksun bırakılır olmuşlardır. Derece yükselmesi için görevin önem yada sorumluluğunun artması yada değişmesi bekleniyor ise, yükselme sırası gelen memurun derece yükselmesinin gerçekleşmesi gerekir. Çünkü, kadro bir kuruluşun genel hizmet planı içinde belli bir görev yerini temsil etmektedir. Belli görev yeri ile o göreve ilişkin ücret birbiriyel elbette bağlantılıdır. Birlikte düşünölmek durumundadır. Ne var ki, 657'de artık ne kadro belli bir görev yerini, ne de belli bir görev yeri kendisine ilişkin ücret tutarını karşılar olmuştur. Sistem tümüyle çökmüş, "kadro" siyasal iktidarların elinde silah olarak kalmıştır.

İSTEĞE BAĞLI

İstenirse kadro verilmekte, istenmezse verilmemektedir. Bulunduğu derecede bekletilen, yıllarca bekletilen memurlar bulunmaktadır. Örneğin, 9.derecenin 3.kademesinden aylık alan bir memur "kadro yokluğu" nedeniyle 8.derecenin 1.kademesine getirilmemekte, bunun yerine 9.derecenin 4.kademesinden aylık almak zorunda bırakılmaktadır. Bundan dolayı bu memurun yıllık kaybı 93A lira olmaktadır. Yüksek derecelerde kayıp daha da artmaktadır. Örneğin, 6.dereceden aylık alması gerekirken, 7.derecenin A. kademesinden aylık alan bir memurun yıllık kaybı 1176 lirayı bulmaktadır. Aynı biçimde 5. derecenin 1.kademesinden aylık alan bir memur 6.derecenin A.

kademesinden aylık alıyorsa, yıllık kaybı 2078 lira olmaktadır.

Aslında bu eksik ödeme kendini emeklilik sırasında da hissettirmektedir. Kadro yokluğundan kaynaklanan eksik ödeme emekli olduktan sonra da sürmekte, alınan her aylık gerçekte bir önceki yıl alınması gereken aylık olmakta ve bu böyle sürüp gitmektedir.

KADRO SAPTIRMASI

1322 sayılı Genel Kadro Yasasının amacı ise kamu yönetiminde "iş ile insan arasındaki ilişkiyi kurmak" ve kadro kargaşalığını ortadan kaldırmaktır. Böylece kişiye göre iş bulma yerine, işe göre eleman bulma sistemi kurulmasının sağlanmasıyla "adam kayırma" önlenecek, "kamu yönetiminin gereklerine göre hareket etme" gibi, objektif bir yöntem uygulanacaktır. Ama, bunun yerine getirildiğini söylemek oldukça güçtür.

1322 sayılı Genel Kadro Yasası, kadro standardizasyonu yapılmasını öngörmüştür. Bundan amaç, nitelik olarak aynı işi görenlerin aynı grupta toplanmalarıdır. Böylece, kadro-ünvan birliği sağlanarak kadro ünvanlarıyla kadroların barem dereceleri, görevleri, sorumlulukları ve yetkileri arasında ilişki kurulmuş olacak, dolayısıyla personel rejiminin zaman içinde gelişmesi gerçekleştirilmiş olacaktır. Sonuçta, reformun dinamik bir yapıya kavuşması, kadroların durağan olmasının önlenmesiyle kamu yönetiminde etkinliği artıracak biçimde "hizmet ile personel" arasındaki organik bağın kurulması amaçlanmaktadır.

Kadro standardizasyonunda bir diğer amaç ise, kamu kuruluşlarının tek tek ne gibi görevleri bulunduğu, bu görevlerde istihdam edilecek memur sayısının ve bu memurlara ne kadar ödeme yapılacağıнын belirlenmesinde kolaylık getirmektir. Kadroların derecelendirilmesiyle devlet işlerini yürütenlerin bir anlamda "önem"leri ortaya konulmaya çalışılmıştır. 1.dereceden 15.dereceye değin derece piramidinin arkasında yatan gerçek budur.

Görev derecelendirilmesi yöntemiyle aynı önem ve değerdeki

kadrolar aynı derecede toplanacak, "eşit işe eşit ücret" ilkesi sağlanacaktır. Ancak, özetlenen bu kadro ilkeleri kâğıt üzerinde kalmış, daha öte uygulamaya konulanlar amaçlarından saptırılmış ve siyasal iktidarların keyfi tutumları sonucu kadrolar ve dereceler istenildiği gibi kullanılmıştır.

KADRO CETVELLERİ

Devlet Memurları Yasasında kurumların kadro cetvellerinin her yıl bütçe yasalarına bağlanacağı ilkesi getirilmiştir. Ancak, kadro standardizasyonunun yapılamayışı, kadrodan beklenen "insan-görev-ücret" ilişkisinin kurulamayışı sonucunda bu ilke yerine getirilmemiş ve kadro cetvelleri bütçe yasalarına eklenmemiştir.

Bu durum her yıl ertelenmiş ve 1974 yılına gelinmiştir. Anayasa Mahkemesi 1974 bütçesindeki uygulanmayan bu konuya ilişkin maddeyi iptal etmiş ve 1975 bütçesine de böyle madde koyma olanağı ortadan kalkmıştır.

BİR BAŞKA EŞİTSİZLİK KAYNAĞI

657'nin 68.maddesiyle 1, 2, 3 ve 4.derecelere atama kuralı getirilmiştir. Bu dereceler için gösterilen gerekçe "personel rejimini durağan olmaktan kurtarmak"tır. İlke olarak olumlu bir adım olsa da, uygulamada bu da saptırılmış bir kural olmaktan öte gidememiştir. İlk dört derece, gerçekte yasanın yürütme erkine tanıdığı bir "esneklik"tir.

1-4.derecelere atama yöntemi ilk kez 1322 sayılı Genel Kadro Yasasına dayanılarak 13 Kasım 1971 gün ve 7/3434 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla getirilmiştir. Kararnamede 1-4.derece kadrolar oldukça sınırlı tutulmuş, kadro piramidinin kurulması öngörülmüştür. Ancak, objektif ölçüler getirilmemiş olması, yürütmenin bu kadroları büyük bir "keyfilik"le kullanması sonucunu doğurmuştur. Her idare kendi personeli için bu kadrolardan alma yarışına girmiş, kısa süre içinde anılan kararnamede değişiklik yapmak

zorunlu olmuştur.

İlk kararnamenin yayınlandığı 13 Kasım 1971 ile 1976 Mart ayına değin geçen sürede, kararname üzerinde tam 49 ayrı değişiklik yapan 49 kararname yayınlanmıştır. Bu denli kısa bir sürede bu denli değişikliği gerçekleştirmek, ilkelerin saptırıldığıнын en açık göstergesi ve kanıtıdır.

Bu arada bir başka yöntem daha getirilmiş, "torba kadro" (1-4.derecelere atama yolu) kullanarak yedi yıl çalışanlar 3. ve 4.derecelere, on yıl çalışanlar 1. ve 2.derecelere atanmışlar yada istenilen kişilere bu olanak tanınmıştır, üst dereceler böylece, idarenin "öz" ve "üvey" evlatlarını ortaya çıkaran ölçülere dönüşmüştür.

PERSONEL AYNI, ÜCRET FARKLI

657'nin en önemli iddialarından biri de, yasa kapsamındaki kamu personeli ile kapsam dışındaki kamu personelinin ücret sistemleri arasında paralellik sağlamaktır. 657'den önce tam 90 ayrı aylık, ödenek, tazminat yasasının bulunduğu, bunların getirdiği sosyal ve mali haklar arasında büyük farklılıklar bulunduğu saptanmıştır.

Bugün kamu görevlilerinin ücretlerini, mali haklarını düzenleyen 90 ayrı yasa yoktur artık. Ancak, 90 ayrı yasanın getirdiği ilkeler, daha açık bir deyişle ücret farklılıkları birkaç yasa içine sıkıştırılmıştır.

657'nin genel gerekçesinde şöyle denilmektedir:

"... Görevlilere gördürülen hizmetin tek bir ücretle ödülendirilmesi, çeşitli meslek grupları arasında kıyaslamaya imkan verecek şekilde kesin ve açık olması, özel kesimle kamu kesimi arasında ücret denkleğinin sağlanması..."

657'den kaynaklanan mali ilkelerin yürürlüğe girmesinden 5 ay sonra 1327 sayılı yasanın getirdiği yan ödemeler, bu gerekçeyi tümüyle ortadan kaldıran bir niteliğe bürünmüştür. Aynı biçimde, ücret farklılıklarının en önemli kaynağını da yine bu "yan ödeme kararnamesi"

oluşturmuştur. Yan ödemeler, siyasi iktidarların bilinçli "aylık düzenleme" politikasına dönüşmüştür. Burada, yan ödemeye karşı çıkmak söz konusu değildir. Ancak, yarattığı eşitsizliğe dikkat çekmek gerekmektedir. Kökünü siyasal iktidarlardan alan bir eşitsizliğe... Bürokrasinin üst kademe yöneticilerine yan ödemelerle sağlanan ayrıcalık, bu kesimin siyasal iktidarlara bütünleşmesinde araç olarak kullanılan yöntemlerin başında gelmektedir.

Alt derecelerdeki yüzbinlerce memurun yan ödemeleri 300 lira olarak belirlenirken, vali, müsteşar, elçi, genel müdür, daire başkanı ve yardımcılarını gibi görevlerde bulunanların 5400 liraya dek yan ödeme almalarını açıklamak için, onların salt "önemli işler" yaptıklarından dolayı yüksek miktarları hak ettiklerini söylemeye olanak yoktur pek.

Oysa, 65' genel gerekçesinde "maaş dışı yapılan ödemeleri" eleştirilmekte, bu tür bir uygulamanın çalışma disiplini bozmasından, kamu yönetiminin "etkin işleminde", "yetenekli kadroların işbaşına gelmesinde" engeller yaratılmasından "endişe" edilmektedir.

Yasa gerekçesinin sıraladığı sakıncalara karşın, yeniden getirilen yan ödemeler, sıralanan sakıncaları yaratmakta gecikmemiştir. Örneğin yan ödemelerin emekliliğe yansımaması nedeniyle, üst kademelerdeki memurların emeklilik süreleri dolduğu halde, görevden ayrılmamakta direnmekte ve idarenin dinamizmini engellemektedirler. Öte yandan, hangi elemanların "temininde güçlük" olduğu, hangi işlerin "güç ya da riskli" olduğunun saptanması, idarenin keyfi uygulamalarının bir başka örneğini oluşturmuştur. Ücretin "tekliği, aleniliği, denkliği" amaçları saptırılmıştır.

Devletin kendi memurları arasında nasıl bir farklılık yarattığı, nasıl bir ayrıcalığa yol açtığı son yan ödeme kararlarında açıkça ortaya çıkmaktadır. Örneğin, eğitim hizmetleri sınıfına ayda en az 400, en çok 1560 lira verilirken emniyet hizmetleri sınıfına ayda en az 1160, en çok 3400 lira yan ödeme verildiği görülür.

Aynı öğretim düzeyinde olup, aynı anda göreve başlayan bir toplum polisi ile öğretmen arasındaki 2103 liralık aylık fark çok düşündürücüdür.

Yan ödeme sisteminin bir diğer görünümü de, ek gösterge adı altında karşımıza çıkmaktadır, ilk dört derece yöneticilerine ek gösterge olarak konulan 100-150 ve 200 rakamları katmayı ile çarpılarak maaşa eklenmektedir.

SOSYAL HAKLAR

657'de memurlara değişik sosyal haklar getirilmek istenmiştir. Ama sadece istenmiştir. Yasadaki ilkelerle uygulama arasında dağlar ölçüsünde farklar vardır. Bunun örnekleri, uygulamanın ertelenmesinin örnekleri özellikle önemli sorunların yoğunlaşmasına ve memurların ağır koşullarla karşılaşmasına yol açacak niteliktedir.

Örneğin, Devlet Memurları Yasasında bir konut ilkesi vardır. Yasanın 193.maddesi "memurların kiralık konut gereksinimlerinin genel ve katma bütçelere her yıl konacak ödeneklerle kurulacak fonlardan karşılanmasına" ilişkindir. 194.maddede ise, "kurumların kuruluş ve görev yasalarında belirtilen yerler ile belirlenen görevlerde çalışacak personeline kira karşılığı olmaksızın konut tahsis edileceği" öngörülmektedir.

NE DENLİ PARLAK SÖZLER DEĞİL Mİ ?

Yalnız devletin de hakkını yememek gerekir! Konut sorunu ile ilgili olarak Devlet Personel Dairesi tarafından yaklaşık on yıl önce hazırlanan, bir "Teklifler" kararname vardır. Bakanlar Kurulunca benimsenmiş kararname niteliği kazanmıştır. Aynı parlak sözler "Teklifler" de de yer almaktadır:

"Genel ve katma bütçeli daireler personeli için kiralık lojman yaptırmaya hususunda devlet kalkınma planındaki prensip ve imkanlar dahilinde bir çalışma yapılarak bilhassa mahrumiyet bölgelerindeki personelin konut sıkıntısını gidermek gayesiyle, lojman temini hususunda Bayındırlık ve İmar ve İskân Bakanlığınca arasında müştereken bir

plan hazırlanacaktır" denilmektedir.

0 günden bu yana on yıl geçmiş, ancak bu yönde hiçbir çalışma yapılmamıştır. Tüm bunların uygulanabilmesi için, 193.maddenin yürürlük kazanması için bir yasanın, 194.madde için de bir yönetmeliğin çıkarılması gerekmektedir. Ne o yasadın, ne de o yönetmelikten bugüne değin ses çıkmamıştır.

Devlet Personel Dairesinin hazırlanmış olduğu "Teklifler"de Emekli Sandığına da görev verilmmiştir. "Teklifler"ın sosyal haklar bölümünde "On yıldan aşağı olmamak üzere" belirli bir hizmet süresini dolduran devlet personelinin yapı tasarrufuna kolaylıkla iştiraklerini sağlamak için, memurlara Emekli Sandığı fonlarından borç para verilmesi öngörülmektedir. Bugüne değin, bu konuda bir çalışma yoktur. Her yeni tasarı, kendinden bir öncekine göre ortaya yeni iddialarla gelmekte, kendisinden öncekiler gibi uygulanmamakta, sonra yerini bir başka tasarıya, yasaya, yönetmeliğe, kuruma, işte bir şeye bırakmaktadır.

Memurlara mahrumiyet yeri ödeneği verileceği 657 sayılı yasanın hazırlanmasına kaynaklık eden Devlet Personel Dairesinin ünlü "Teklifler"inde yer almaktadır.

1963 yılında Bakanlar Kurulunca kabul edilerek 22 Mayıs 1963 günü Resmî Gazetede yayınlanan "Yeni Personel Rejimi Hakkında Bakanlar Kurulu Tarafından Kararlaştırılan Prensipler"de "ekonomik ve sosyal, kültürel, sıhhi şartlar bakımından mahrumiyet yerlerinde çalışan personele mahrumiyet ödeneği altında bir ödenek verilmesi uygun olduğundan" denilmekle ve böyle bir ödenek türü verilmesi ilkesi benimsenmektedir.

Ama benimsenmektedir yalnızca. Aynı şey 657 sayılı yasa tarafından da benimsenmiştir. Bundan dolayı 657'nin genel gerekçesinde "... Bu yasayla memurların kendileri ve aileleriyle ilgili olarak sosyal ödeneklerde önemli yenilikler getirilmektedir. Bu arada, mahrumiyet yeri ödeneğine de bütün memurlar bakımından objektif kıstaslara göre uygulanmak üzere yer verilmiştir" denilmektedir. Daha açık bir deyimle, mahrumiyet

ödenegine yasada yer verilmiştir.

657'nin yürürlüğe girişinden bu yana yaklaşık 12 yıl geçmiştir. Bugüne değin, mahrumiyet yeri ödeneğinin verilmesinde yine bütçe araç olarak kullanılmış ve bütçe yasalarına konulan ek maddelerle, uygulama sürekli ertelenmiştir. Bütçe yoluyla erteleme dışında, gerçekte yasa maddelerinin uygulanması için, yeni yönetmelikler çıkarılması gerekmektedir. Bunlar da çıkarılmamıştır.

DİĞER BAZI SOSYAL HAKLAR

657'de "Öğrenim Bursları ve Yurtları" başlığı altında bir madde getirilmiştir. Mahrumiyet yerlerinde görev yapan memurlar orta dereceli okullarda öğrenim gören çocuklarını yatılı okullarda okutmak isterlerse, pansiyon ücretlerinin yarısının devletçe karşılanması öngörülmüştür. Ancak, her yıl bütçeye ters yönde konulan maddelerle yasanın bu ilkesi uygulanmamış ve sürekli ertelenen ilkeler arasında yer almıştır.

Ne var ki, her yıl bütçeye konulan yasanın bu maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından "uygulanması" yönünde iptal edilmiştir. Başka bir deyimle, bundan böyle siyasal iktidarlar bütçeye "uygulanmaz" diye bir madde ekleyerek, bu maddenin uygulanmasından kolaylıkla kaçamayacaklardır. Tabii eğer başka yöntemler bulmazlarsa...

657'nin 202.maddesinde memurların eş ve çocuklarına "aile yardımı ödeneği" vermesi öngörülmüştür. Madde bütçe yasalarıyla önlenmekte ve işletilmemektedir.

213.madde "yakacak zammı" ödenmesini öngörmektedir. Maddenin uygulanması bir yönetmeliğin çıkarılmasına bağlanmış, yönetmelik çıkarılmamıştır. Bunun yerine geçici 20.madde, 1946 yılında yürürlüğe giren bir yasaya işlerlik tanımıştır. Bu yasaya göre ise, ödenecek "yakacak zammı" miktarı gülünçtür. 1500 metreden yüksek yerlerde görev yapan memurlardan 1-6.derecelerden aylık alanlara ayda 30 lira, diğer derecelerdeki memurlara ayda 15 lira "yakacak zammı" ödenmektedir. 0 da yılın beş ayında!

Memurların kısıtlanan yada tümüyle önlenen sosyal hak ve yardımları yalnızca bunlar de-

ğildir. Örneğin, yiyecek yardımı yapılmamaktadır. Doğum yardımı 300 lira gibi çok düşük bir miktardır. Ölüm yardımı ise derecelere göre yine ayrıcalık getirmektedir. Ölüm yardımı 1.derecede bir memur için 18 bin lira, 15.derecede bir memur için 2800 liradır. Aradaki bu farkı anlamak mümkün değildir.

SÜRGÜN ve KIYIM

657'de bir başka değişiklik en çok işletilen 71. ve 76.maddelere ilişkindir.

71.madde 1327 sayılı yasanın ilk biçiminde sınıf değiştirmeyi memurun isteğine bağlı kılıyordu, idarenin bu konuda tek yanlı tasarruf yetkisi söz konusu değildi. Bu kural Anayasa da yer alan "memur güvencesi" ile "devlet çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesini sağlamakla yükümlüdür" kuralının bir sonucu olarak yasada yer almıştı. 2 sayılı yasa gücündeki kararname ile "kurumlara memurun isteği söz konusu olmaksızın genel idare hizmetleri sınıfından başka sınıflara yada başka sınıflardan genel idare hizmetleri sınıfına atayabilecekleri" ilkesi getirilmiştir. Ancak, bu yeterli görülmemiş, 12 sayılı yasa gücündeki kararnameyle getirilen "meslekleri ile ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylığı ile atanabilirler" yargısı getirilerek, bir genel müdürün arşiv memurluğuna atanabilmesinin hukuksal gerekçesi hazırlanmıştır.

76.maddede de, buna benzer bir değişiklik izlenmiştir. 1327 sayılı yasada "memuriyet unvanları değişmeksizin ve kademe aylıklarında bir artış olmaksızın kurumlarınca görev yerleri değiştirilen memurlar aynı derecenin aynı kademe aylığı ile atanırlar" biçiminde yer alan ilkesi, bu kez (2) sayılı yasa gücündeki kararnameyle de değiştirilerek son biçimini almıştır. Bu değişikliklerle siyasal iktidarlar artık "kurumlar görev ve unvan eşitliği gözetmeden" memurların yerlerini değiştirebileceklerdir.

NASIL YORUMLANIR?

Özetlenen değişiklikleri Sayış-

tay Denetçileri Derneği şöyle yorumlamaktadırlar:

"Maddeler bu yolda değiştirilerek memurlara sürgün ve kıyım cezası vermeye uygun bir biçime getirilmiştir. Bu, hukuk devleti ilkelerine bağlı bir yönetimin başvuracağı bir yol değildir. Bu değişiklikler aslında idare hukukunun ilkelerini, sınırlarını zorlamaktadır. İdare hukuku kurallarına göre, yasa da bir idari işlemin nedenleri ve öğeleri gösterilmemişse -ki bu maddelerde gösterilmemiştir- idarenin takdir hakkı söz konusudur. Ancak, yürütme organına tanınan bu takdir hakkı, ona mutlak ve sınırsız bir hak vermez. Her idari işlemin bir amacı vardır. Bu da kamu yararındır. Maddelerdeki değişiklik kamu yararı ilkesinin yerine getirilmesi yerine, bunun tamamen ters yönde gelişmesini vurgulamaktadır. 71 ve 76.maddelerdeki değişiklikler ve buna dayanarak memurların sürgüne gönderilmeleri, kıyıma uğramaları aslında son bir-iki yıldır en çok bu maddelerin uygulandığını ortaya koymaktadır. Yasaların suç saymadığı davranışlar, bu maddelerin değiştirilmeleriyle suç haline gelmiş, kıyıma, sürgüne kılıf hazırlanmıştır."

SON SÖZ

"657" bir milyona yakın memuru çok yakından ilgilendiren yasadır. Aileleriyle birlikte yaklaşık beş milyon insanın kaderi bu yasaya bağlıdır. Başka bir deyimle, Türkiye'de yaşayan toplam nüfusun sekizde biri anılan maddelerin ışığında kendilerine mali ve sosyal haklar tanınmasını beklemektedir.

Memurlara yeni ekonomik ve sosyal haklar getirilmek isteniyor, nutuk alanlarının dışında onlara yardım edilmek isteniyorsa, 657'nin özetlenmeye çalışılan bozuklukları giderilmelidir. Burada kaba bir özet verilmeye çalışılmıştır. Sayılanların dışında, başka bozukluklar, düzeltilmesi gereken maddeler bulunabilir. Onların da saptanması ve memur sorunlarına çözüm aranması siyasal iktidarların bundan sonra ilk başta gelen görevlerinden olmalıdır.

(Yalçın Duğan,
Cumhuriyet, 5.3.1977)

Mahrumiyet ödeneği arttı

Anayasa Mahkemesi, mahrumiyet bölgesi sayılan 17 ildeki 150 bin kamu personelinin yıllardır dört gözle almayı beklediği "mahrumiyet ödeneği" ile ilgili bütçe maddesini Anayasa aykırı bularak iptal etti. Anayasa Mahkemesinin iptal kararına rağmen, mahrumiyet ödeneği geçen yıla oranla 10 misli yükseltilerek 2000 ile 3000 liraya çıkarıldı.

Yıllardır bütçe kanunlarına konulduğu halde, 17 gelişmemiş ilde çalışan 150 bin kamu personeline, mahrumiyet ödeneği verilemedi. Memurlara mahrumiyet ödeneği verilmesi ise, 657 sayılı devlet personel kanununda yer alıyor.

Devlet Planlama Teşkilatının kalkınmada öncelik tanıdığı gelişmemiş 17 il bünyesindeki ilçe, köy ve kasabalarda çalışan 150 bin kamu personeli için

mahrumiyet ödeneği 1976 bütçesinde 200-300 lira olarak tespit edilmişti.

Bakanlar Kurulu, 150 bin kamu personelinin yıllardır beklediği mahrumiyet ödeneğini 1977 yılı için 2000 ile 3000 lira arasında tespit etti. Buna göre birinci derece mahrumiyet bölgesinde görevli personele ayda 3000 lira, ikinci derece mahrumiyet bölgesinde çalışanlara da 2000 lira mahrumiyet ödeneği verilecek.

Ancak, Bakanlar Kurulu'nun, Anayasa Mahkemesinin 1976 bütçesiyle ilgili olarak aldığı karara göre, ayda 2000 ile 3000 lira arasında değişen mahrumiyet ödeneğini 150 bin kamu personeline ödeyip ödemeceği belirlenemedi. Yetkililer, konunun, Maliye Bakanlığında incelenmekte olduğunu söylemekle yetindiler.

MİMARLAR ODASI ONUR KURULU SİSAG ESKİ YÖNETİCİLERİNİ CEZALANDIRDI

Mimarlar Odası Onur Kurulu, SİSAG eski yöneticileri konusundaki kararını 14 Mart 1977 günü verdi. Onur Kurulu, yöneticilerden S.Kayan ve G.Akkor'un SİSAG'daki sendikalaşma, toplu sözleşme görüşmeleri ve grev sırasında yöneticilik ve işveren vekilliği sorumluluğunu aşan, meslektaşlarının sendikal haklarını kullanmalarına karşı olumsuz aktif bir tavır takınmış oldukları saptadı ve Onur Kurulu Yönetmeliğinin 14.maddesi uyarınca asıl suçlu olarak altı ay serbest meslek uygulamalarından uzaklaştırılmalarına; bunların eylemlerine yardımcı oldukları saptanan E.Özmen ve O.Demirelli'nin de dörder ay serbest meslek uygulamalarından uzaklaştırılmalarına karar verdi.

MC

ekonomik alanda sıkışıyor

Cephe Hükümetinin kurulmasından bu yana ülke ekonomisinin içine düştüğü bunalım, 1970'lerde başlayan ekonomik krizin devamı olarak tam bir çıkmaz içine girdi. MC'nin iki yıllık icraatı sırasında hükümet programının ekonomik bölümlerindeki vaatlerin bir bölümünün bile gerçekleştirilememesi bir yana, ekonominin birçok sektöründe raslanan darboğazlar son yılların en yüksek düzeyine ulaştı. Bu dönem içinde paranın iç ve dış kararlılığı kalmadı ve ortalama her 41 günde başvuru devalüasyonlarla paranın alım gücü günden güne eridi. Fiyat artışları halkın vergi yükünü artırarak, fiyatların ötesinde halkı daha çok vergi ödemek zorunda bırakan düzeylere ulaştı. Ticaret Bakanlığının rakamlarına göre, iki yılda toptan eşya fiyatları

% 27 artarken, Ankara geçinme endeksi % 33,5, İstanbul geçinme endeksi % 31,8 artış gösterdi. İstatistik Enstitüsü rakamlarına göre ise onbir ilde tüketici fiyatları iki yılda % 50'ye yakın arttı. Fiyat artışlarının yükünü en fazla hisseden emekçi halk kitleleri ise bu dönemde daha da yoksullaştılar.

1977'nin başında fiyat artışlarının durmak bilmediği gene Ticaret Bakanlığı'nın rakamlarından anlaşılıyor. Toptan eşya fiyatları endeksinde yılın ilk ayında % 2,6 oranında bir gelişim gözlemlendi. Sanayi mallarının fiyatlarında bir yıl öncesinin eş döneminde % 1,4 oranındaki artışa karşılık 1977'nin başında % 2 oranında yükselme gerçekleşmiş durumda. 1977 yılı boyunca, fiyatlar genel düzeyinin 1976 yılından hızlı artmasına yol açıcı çeşitli gelişmeler beklenmekte. İşsizlik, mal darlığı ve karaborsa 2 yıllık enflasyonist ekonomi politikasının sonuçları olarak büyük ölçüde gelişti, ödemeler dengesindeki açık ise hızla artarak büyük bir sorun haline geldi. Cari işlemler dengesi açığı

1974 sonunda 718 milyon dolar iken 1976 yılı sonunda 2 milyar 280 milyon dolar ile Cumhuriyet Döneminin en büyük açığı olarak ortaya çıktı. Son iki yılda işsizlik oranları ise DPT rakamlarına göre % 12,29'dan % 13,33'e yükseldi.

Bu arada cephe hükümetinin yapısal darboğazların doruğunda fiilen artık ithalat yapamaması sonucu, girdi gereksinmelerini yurt dışından sağlayan tüm sektör ve kesimler geniş çapta etkilenerek birçok alanda üretimi durdurma noktasına varıldı. DÇM'lerle yaratılan döviz olanakları ile birlikte tüm döviz kaynaklarının özel sektör lehine çarçur edilmesi, dış kredi yokluğu, kamu yatırımlarını da etkilerken, iç ve dış finansman güçlükleri KiT'leri (Kamu İktisadi Teşekkülleri) de iflas noktasına sürükledi. KiT'lerin işletme açıkları 1975 yılında 7 milyar 500 milyon lira, 1976 yılında ise 14 milyar 400 milyon lira oldu.

DEVALÜASYON KARARI

Geçen ay içinde cephe iktidarı Türk parasının değerini, Mer-

kez Bankası tarafından alış satışı yapılan dövizlerden Kanada Doları ve İsviçre Frankı dışında kalanlar karşısında yüksek oranlarda düşürdü. Değer kaybı ABD Doları .karşısında % 5,7 oranında, Alman Markı karşısında ise % 6,2 oranında oldu. Paramızın 1 ABD Doları karşısındaki alış değerini 17,50 Türk lirası olarak saptayan son karar, cephe iktidarının gerçekleştirdiği dokuzuncu ve en büyük oranlı devalüasyon. Özellikle seçim dönemlerinde iktidarlarca uygulanmaktan kaçınılan hele bu çapta bir devalüasyona başvurulması MC'nin iyice sıkıştığını gösteriyor.

Bu karara varılmasında iç ve dış baskı merkezlerinin de etkisi olduğu muhakkak. Dış finans merkezleri kredi vermenin koşulu olarak yeni bir devalüasyonun yapılması konusunda baskılarda bulunmaktalar. Uluslararası Para Fonu (IMF) Türk lirası % 20 oranında devalüe edilmediği takdirde kredi vermeyeceğini bildirirken, Dünya Bankası da benzer talepler öne sürerek krediyi kesme tehdidinde bulunuyor. MC iş başına geldiğinden bu yana Uluslararası Para Fonunun istemine uyarak ABD Doları karşısında toplam % 20,9 ve Alman Markı karşısında ise % 18,5 oranında devalüasyon yaptı. Kamuoyunun tepkisi gözönüne alınarak bu devalüasyonlar kısa zaman aralıkları ile, ortalama 41 günde bir yapıldı.

MC'nin devalüasyon ve bunun gibi önlemlerle ekonominin sorunlarına kısa vadeli çözümler dahi getiremediği görülüyor. Döviz sıkıntısı nedeniyle kamu sektörünün önemli projeleri için gerekli ithalat yapılamamakta. Enerji Bakanlığı yayımladığı bir genelge ile kredi-siz her türlü ithalatı durdurdu; kaa kuruluşlarına dışarıdan kredi bulmak koşuluyla ithalat yapabilecekleri bildirildi. Kamu projelerinin gecikmesi bir yana, mevcut kuruluşlar dövizle bağlı ithal girdileri gereksinimleri karşılanamaz olduğundan çalışamaz duruma girdiler. Döviz yokluğu nedeniyle dış borçlar ödenemez duruma geldiği için petrol ihracatçısı ülkeler de Türk tankerlerine ham petrol yüklemeyi dururdular.

Irak'ın Türkiye'ye ucuz fiyatla ham petrol satmaya yanaşmaması ve boru hattına petrol pompalamayı sürekli geciktirmesi, bu arada diğer petrol ihracatçısı ülkelerin parası peşin ödenmeden ham petrol vermeyeceklerini bildirmesi üzerine Mart ayında açığa çıkan akaryakıt sıkıntısının önümüzdeki aylarda giderek büyüyeceği anlaşılıyor. Mart ayında MC temsilcilerinin petrol temininde kullanmak üzere kısa vadeli kredi sağlamak amacıyla çeşitli ülkelerle yaptıkları girişimler de bir sonuç vermedi. Bu arada İran'dan 150 milyon Dolarlık bir petrol kredisi talebinde bulunduğu ve oldukça ağır şartlarla bu kredinin kabul edilebileceği MC yetkililerince belirtildi. Petrol ithalatı için bir süre önce Wells Fargo Bank öncülüğündeki bir konsorsiyumdan sağlanan 200 milyon dolarlık kredinin ise tamamen bitirildiği söyleniyor.

Enerji ekonomisinde niteliksiz ve yetersiz üretim gibi temel yapısal bozukluklar, son günlerde enerji nakil hatlarında oluşan arızaların da eklenmesiyle geniş çapta su yüzüne çıktı ve Mart ayında yaygın elektrik kesintisi uygulamalarına başvuruldu.

MC iktidarının iyice köşeye sıkıştığı ve ekonominin her alanında iflas işaretlerinin belirttiği Mart ayı içinde sermaye çevreleri erken seçimi bir çözüm yolu olarak gösterdiler.

TÜRKİYE - SSCB ENERJİ BAĞLANTISI ÇALIŞMALARI SÜRDÜRÜLÜYOR

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında elektrik enerjisi alışverişini sağlamak amacıyla 1976 yılının son aylarında Ankara'da Türkiye Elektrik Kurumu yetkilileri ile Sovyetler Birliği'nin ülke çapında enerji kuruluşu olan Energomashexport'un temsilcileri arasında imzalanan sözleşme Bakanlar Ku-

rulunca onaylanarak geçtiğimiz ay içinde yürürlüğe girdi (Bk. Resmi Gazete Sayı:15862, tarih 26.2.1977).

Enerji satışı-alışı ve mübadelesine ilişkin sözleşme 31 Aralık 1986 tarihine kadar yürürlükte kalacak. Sözleşmenin teknik, inşaat ve işletme ile ilgili yükümlülüklerini Energomashexport adına Gürcistan Enerji Genel İdaresi ve TEK adına da TEK Genel Müdürlüğü yükleniyor. TEK'in 1 Temmuz 1978 tarihinden itibaren SSCB'den satın almaya başlayacağı enerjinin Türkiye elektrik enerjisi şebekesinin izole bir bölgesine verileceği bildirilmekte. 1 Teranuz 1978 tarihinden, sözleşmenin bitiş tarihi olan 31 Aralık 1986 tarihine kadar TEK'in satın alacağı elektrik enerjisi miktarları ise şöyle:

- 1 Temmuz 1978 ile 31 Aralık 1978 tarihleri arasında Energomashexport tarafından garanti edilen 50 MW güçte 150 milyon kWh'a kadar,
- 1 Ocak 1979 tarihinden 31 Aralık 1981 tarihine kadar garanti edilen 100 MW güçte yılda 600 ± 20 milyon kWh,
- 1 Ocak 1982 tarihinden 31 Aralık 1986 tarihine kadar garanti edilen 100 MW güçte olmak üzere SSCB enerji sistemi, Türkiye enerji sisteminden aldığından yılda 600 ± % 20 milyon kWh fazlasını verecek.

Sözleşmede ayrıca, TEK yukarıda belirtilen miktarların üzerinde elektrik enerjisi talebinde bulunduğu Energomashexport bu talebi karşılayabilirse, tarafların bu ek enerjinin temini konusunda anlaşabilecekleri belirtiliyor.

TEK yetkililerinden alınan bilgiye göre sözleşmede belirtilen hususlara uygun olarak, bağlantıyı sağlayacak 220 kV'luk Batum-Hopa enerji nakil hattı ile Hopa'da kurulacak 220/154 kV'luk indirici merkezin gerçekleşmesi için gerekli çalışmalara başlanılmış durumda. Enerji bağlantısı konusundaki çalışmaların ileri bir evreye götürülmesi amacıyla TEK ve Sovyetler Birliği temsilcileri arasında önümüzdeki günlerde Batum'da ikinci bir görüşme daha yapılacak.